

TEINE PÜHAPÄEV PÄRAST ILMUMISPÜHA AD 2022

Rm 12:6–16 (2Kn 4:1–7 või Js 12:1–6; Jh 2:1–11)

6 Aga¹ meil on meile antud armu järgi erinevaid armuande: olgu prohvetliku kuulutamise and, mida kasutatagu usu mõõtu mööda;

7 olgu teenimine, mis toimugu teenimisametis; olgu keegi õpetaja, siis toimigu ta õpetajaametis;

8 olgu keegi hingehoidja, siis toimigu ta hingehoidjaametis; kes teistele jagab, andku siira südamega; kes teist juhatab, olgu innukas; kes on hoolekandja, olgu oma ametis sõbralik.

9 Armastus olgu siiras. Kurjast hoidudes kiinduge heasse!

10 Vennaarmastuses olge üksteise vastu hellad, vastastikusel austuses jõudke üksteisest ette!

11 Teenige Issandat tühimatu innuga ja vaimult tulisena!

12 Olge rõõmsad lootuses, vastupidavad viletsuses, püsivad palves!

13 Abistage pühasid nende puuduses, püüdke olla külalislahked!

14 Õnnistage oma tagakiusajaid, õnnistage ja ärge needke!

15 Rõõmustage rõõmsatega, nutke nutjatega!

16 Olge omavahel üksmeelsed! Ärge mõtelge kõrgilt, vaid laske end tõmmata madalate hulka! Ärge olge endi meelest targad!

Sissejuhatus

Apostel Pauluse Kiri roomlastele on kirjutatud² ilmselt aastal 56 (või selle paiku) Kreekas, tõenäoliselt Korintoses, mis oli Pauluse Kreeka-misjoni keskuseks. Tegemist oli apostli kolmanda misjonireisiga, mille käigus ta kogus muuhulgas annetusi Jeruusalemma koguduse tarvis (vt nt Rm 15:25jj). Pauluse plaan oli pärast annetuste kohaletoometamist reisida Hispaaniasse, külastades teel ka Roomat (Rm 15:24.28).

Kiri roomlastele näitab, et kristlus oli selle kirjutamise ajaks juba Rooma jõudnud – millal, selle kohta andmed puuduvad, kuna kõnealune kiri ongi varaseim säilinud tunnistus kristliku koguduse olemasolust Roomas.

Traditsiooniliselt nähakse Rooma kirjas Pauluse õpetuse või kuulutuse kokkuvõtlikku

¹ EELK Kirikukäsiraamatu Lugemiste raamatus algab lugemine sõnaga «meil». Salmi alguses olev «aga» seostab selle eelneva salmiga, sõnasõnalises tõlkes: «Niisiis oleme paljud üks ihu Kristuses, ent igaüks üksteise liikmed, omades aga meile antud armule vastavalt erinevaid armuande.»

² Rooma kirja otseseks kirjapanijaks ei olnud mitte Paulus ise, vaid Tertius, kellele Paulus oma sõnumi dikteeris (Rm 16:22).

esitlust, end seejuures tuleb märkida, et tegemist ei ole kõikehõlmava ülevaatega, kuna mitmed teistes kirjades käsitletud olulised teemad puuduvad kas täielikult või on antud edasi väga lühidalt. Paulus kirjutab roomlastele nii enda kui oma kirja esmaste adressaatide seisukohalt olulisimast.

Talle endale oli tähtis tutvustada Rooma kristlastele iseennast ja oma õpetust ning valmistada ette pinnast edasisele kuulutustööle. Paulus isegi otsekui vabandab Rooma kristlaste ees, ja seda kahel põhjusel: esiteks seetõttu, et ta ei ole juba varem nende juurde jõudnud, ei isiklikult ega kirjasõna kaudu (Rm 1:9–15), teiseks aga seetõttu, et neile kirjutamine ja plaanitav nende juurde tulemine näib olevat vastuolus tema põhimõttega «mitte kuulutada evangeeliumi seal, kus Kristust juba on nimetatud», et mitte ehitada «teiste poolt pandud alusele» (Rm 15:20).

Paulus ei taha näida pealetükkivana, pigem kutsub ta üles üksteise vastastikusele uss kinnitamisele: «Ma ju igatsen teid näha, et ma võiksin teile jagada mõnda vaimulikku andi teie kinnituseks, see aga tähendab: teie keskel leida üheskoos julgustust mõlemapoolse usu, teie ja minu oma varal.» (Rm 1:11j)

Kiri näitab, et apostlile olid teada ka Rooma koguduse probleemid, võib-olla isegi teatav lõhestatus, tõenäoliselt juutidest ja endistest paganatest kristlaste vahel. Seepärast näitab ta juba kirja alguses, et Jumala ees ei ole süüdi mitte ainult paganad, vaid ka juudid – isegi rohkem kui esimesed, kuna neile on antud Seadus ja nad on õppinud tundma Jumala tahtmist, ent siiski selle vastu eksinud. Vastukaaluks kutsub Paulus endistest paganatest kristlasi arvestama juutidega, kellele võib saada komistuskiviks endiste paganate suhteline vabameelsus mõningate kommete või kvaasireligioosete tavade puhul (vt Rm 14 arutelu söömise üle).

Kirja keskosa moodustavad kolm peatükki (Rm 9–11) käsitlevad põhjalikult Iisraeli ja kristliku koguduse vahekorda, kusjuures siin tuleb teravalt esile valu, millega Paulus vaatab oma rahvus- ja endiste usukaaslaste peale: «Ma räägin tõtt Kristuses, ma ei valeta, minu kaastunnistaja on mu südametunnistus Pühas Vaimus, et mul on suur kurbus ja südamel lakkamatu valu, sest ma sooviksin pigem ise olla neetud ja Kristusest lahutatud oma vendade heaks, kes on mu veresugulased, kes on iisraellased, kelle päralt on lapseõigus ja kirkus ja lepingud ja seadustik ja jumalateenistus ja töötused, kelle päralt on esiisad ja kelle seast Kristus on ihu poolest.» (Rm 9:1–5)

Pauluse vastus küsimusele, miks Iisrael on Kristuse tagasi lükanud ja kas Jumal on seepärast oma rahva hüljanud, on, et selle kõige tõelist põhjust teab üksnes Jumal, kelle nõuandjaks inimene ei peaks kippuma, ent selleski on varjul rõõmusõnum, kuna see annab paganaile võimaluse kuulda evangeeliumi ja saada päästetud, ning küllap Jumal kord pöörab taas ka Iisraeli südame ja saatuse.

Rooma kirja ülesehitus on üldjoontes järgmine:

- 1:1–17 sissejuhatus, tervitus, Kristuse evangeeliumi sõnastamine kirja peateemana;
- 1:18–2:20 Jumala õigus ja inimeste süü;
- 2:21–7:25 õigeksmõistmine usu läbi, lunastus ja lepitus Kristuses;
- 8:1–39 elu Kristuses ja Tema Vaimus;
- 9:1–11:36 Iisrael ja paganad;
- 12:1–15:13 lunastatute uus elu Kristuses;
- 15:14–16:27 kokkuvõte, lõpusõnad, tervitused, lõpuülistus.

Kiri roomlastele ei ole Pauluse esimene kiri, kuid on oma kaalukuse tõttu paigutatud tema kirjade hulgas alati esimesele kohale. Rooma kirja keskse sõnumi võib võtta kokku sõnadega: «Sest Jumal on kõik inimesed kinni pannud sõnakuulmatuse alla, et kõikide peale halastada.» (Rm 11:32)

Keelelisi märkuseid

Meil on – ἔχοντες – sõnasõnalt: «omades».

Armujärgi – κατὰ τὴν χάριν – sõna χάρις tähendab «arm», «armuand», «armu kingitus», «heldus», «heameel», «kiindumus», ka «tänu».

Erinevaid – διάφορα – sõna διάφορος tähendab «erinev», «mitmesugune».

Armunde – χαρίσματα – sõna χάρισμα tuleneb sõnast χάρις – «arm» – ja tähistab eeskätt teenimatult osaks saanud heategu, jumalikku andi, ka erilist, Jumala poolt kingitud annet või võimet.³

Prohvetliku kuulutamise and, mida kasutatagu usu mõõtu mööda – προφητείαν κατὰ τὴν ἀναλογίαν τῆς πίστεως – sõnasõnalt: «prohvetlus vastavalt usule/usu mõõtu mööda».⁴ Sõna προφητεία tuleneb verbist φημί – «ütlemine», «lausuma», «teada andma», millele on lisatud eesliide πρό – «ees», «ette». Sõna πίστις – «usk», «usaldus», «veendumus», ka «usaldusväärsus» – tuleneb verbist πέθω – «veenma», «veenduma», «veendunud olema», «usaldama», «usalduma», «kuulda võtma», «uskuma». Sõna ἀναλογία tähistab vastavust, kohasust, kooskõla, ka vastastikust sobivust.⁵

³ Eesti keele seletav sõnaraamat annab võõrsõnale «karisma» kaks seletust: 1. inimesest kiirgav erakordne mõju-, tõmbe-, sisendusjõud, veetus, sarm; 2. armuand, mida jagab Püha Vaim.

⁴ 1989. aasta Uues Testamendis õnnestunult: «prohvetlikult kõnelemine olgu vastavalt usule».

⁵ Niisiis ei öelda siin, et «mida suurem usk, seda kõvem prohvetianne», vaid et prohvetlik kuulutamine peab olema kooskõlas [õige] usuga. «Usu mõõdust» (suurusest) näib olevat juttu Rm 12:3: ἐκάστῳ ὡς ὁ θεὸς ἐμέρισεν μέτρον πίστεως – «sedamööda, kuidas Jumal igaühele usu mõõdu on jaganud».

Teenimine, mis toimugu teenimisametis – διακονίαν ἐν τῇ διακονίᾳ – parema mõistmise huvides võiks tõlkida ka: «teenimisand [mis on ette nähtud] teenimiseks».⁶ Sõna διακονία tähendab «teenimine», «hoolitsemine», «ümmardamine», «hoolekanne» tähistades ka vastavat ametiala või töövaldkonda («diakoonia»).

Hingehoidja – ὁ παρακαλῶν – sõna παρακαλέω tähendab «manitsema»⁷, «noomima», aga ka «julgestama», «lohutama»,⁸ «trööstima».⁹

Andku siira südamega – ἐν ἀπλότητι – sõna ἀπλότης tähistab sirgjoonelisust, isetust, lihtsust, selgust, siirust, silmakirjatsematust.

Kes teist juhatab – ὁ προϊστάμενος – sõnasõnalt: «eestseisja».

Innukas – ἐν σπουδῇ – sõna σπουδή tähendab siin «hoolsalt/hoolikalt», «tõsiselt», «pühendunult».¹⁰

Kes on hoolekandja – ὁ ἐλεῶν – sõnasõnalt: «halastaja».¹¹

Olgu oma ametis sõbralik – ἐν ἰλαρότητι – «rõõmuga», «rõõmsameelselt», «heatujuliselt».¹²

Armastus – ἡ ἀγάπη – sõna ἀγάπη – «armastus» – tuleneb verbist ἀγαπάω, mis tähendab «armastama», «[kellelegi] head soovima», ka «[kellegi järele] janunema/õhkama».¹³

Olgu siiras – ἀνυπόκριτος – «[olgu] silmakirjatsematu». Sõna ἀνυπόκριτος koosneb eitavast eesliitest α ja sõnast ὑποκρίνομαι – «kellegi teisena esinema», «näitlema», «teesklema», «silmakirjatsema».¹⁴

⁶ 1968. aasta piiblitõlkes: «hoolekanne, mis toimugu hoolekandeametis».

⁷ 1968. aasta piiblitõlkes: «manitseb keegi».

⁸ 1989. aasta Uues Testamendis: «kes on kutsutud julgustama ja lohutama».

⁹ Siit on pärit ka nii Püha Vaimu kui Jeesuse enda kohta kasutatud sõna παράκλητος – «lohutaja», «trööstija», «eestkostja» (Jh 14:16.26; Jh 15:26; Jh 16:7; 1Jh 2:1).

¹⁰ 1968. aasta piiblitõlkes: «hoolas»; 1989. aasta Uues Testamendis: «usin».

¹¹ 1989. aasta Uues Testamendis: «kes annab almuseid».

¹² 1989. aasta piiblitõlkes: «tehku seda rõõmuga»; 1989. aasta Uues Testamendis: «tehku seda rõõmsameelselt».

¹³ Sarnase tähendusvarjundiga on heebrea אָהַבָה – «armastama», «[kellegi järele] õhkama».

¹⁴ 1968. aasta piiblitõlkes originaalile vastavalt: «ärgu olgu silmakirjalik».

Hoidudes – ἀποστυγοῦντες – sõnasõnalt: «[jälestusega] tagasi kohkudes».¹⁵

Kiinduge – κολλώμενοι – sõna κολλάω – «kinnitama», «ühendama», «kokku kleepima» – tuleneb sõnast κόλλα – «liim».

Vennaarmastuses – τῆ φιλαδελφία – sõna φιλαδελφία tuleneb sõnades φίλος – «sõber» – või φιλέω – «sõbra kombel armastama»¹⁶ – ja ἀδελφός – «vend».

Olge üksteise vastu hellad – εἰς ἀλλήλους φιλόστοργοι – sõna φιλόστοργος tähistab südamlikku, armastavat kiindumust (näiteks vanemate ja laste vahel).

Teenige Issandat tüdimatu innuga ja vaimult tulisena – τῆ σπουδῆ μὴ ὀκνηροί τῷ πνεύματι ζέοντες τῷ κυρίῳ δουλεύοντες – sõnasõnalt: «hoosalt, ilma venitamata, vaimult tulisena/keevana orjake Issandat».¹⁷ Sõna δουλεύω – «orjama», «teenima» – tuleneb sõnast δούλος – «ori» (s.t mitte ainult kellegi teenistuses, vaid ka omanduses olev isik).

Olge rõõmsad lootuses – τῆ ἐλπίδι χαίροντες – «lootuses rõõmustades». Sõna χαίρω tähendab «rõõmustama», «rõõmu tundma», «rõõmutsema», aga ka «tervitama».

Vastupidavad viletsuses – τῆ θλίψει ὑπομένοντες – «ahistuses kindlaks jäädes».¹⁸

Püsivad palves – τῆ προσευχῆ προσκαρτεροῦντες – «palves püsivad olles». Sõna προσευχή – «palve» – tuleneb verbist προσεύχομαι – «palvetama» –, mis koosneb eessõnast πρός – «[kellegi/millegi] poole» – ja verbist εὔχομαι – «paluma», «soovima» – ning mille kaastähenduseks on kellelegi palves suunatud olemine või palves kellegi poole hüüdmine.

Abistage pühasid nende puuduses – ταῖς χρείαις τῶν ἀγίων κοινωνοῦντες – «pühade puudusest osa saades/võttes».¹⁹ Sõna κοινωνέω tuleneb sõnast κοινός, mis siin tähendab «ühine».²⁰

¹⁵ 1989. aasta Uues Testamendis: «jälestades».

¹⁶ Sõbraarmastus – φιλέω, ladina keeles *amicitia* – on armastus, mille puhul loomuliku kiindumusega kaasneb ühelt poolt valiku tegemine, teiselt poolt vastastikkus: φιλέω ja *amicitia* ehk sõbraarmastus on võimalik ainult siis, kui see rajaneb vastastikusel meeldivusel, vabal tahtel ja valikul.

¹⁷ 1968. aasta piiblitõlkes: «Ärge olge viitsimatud hoosuses; olge tulised vaimus; teenige Issandat!»

¹⁸ 1968. aasta piiblitõlkes: «kannatlikud ahastuses».

¹⁹ 1968. aasta piiblitõlkes originaalile vastavalt: «Võtke osa pühade puudusest.»

²⁰ Siit tuleneb ka sõna κοινωνία, mille üheks vasteks eesti keeles on «osadus».

Püüdke olla külalislahked – τὴν φιλοξενίαν διώκοντες – sõnasõnalt «võõraarmastuse poole püüeldes».

Õnnistage – εὐλογεῖτε – sõna εὐλογέω tähendab «head soovima», «õnnistama», «õnnistust paluma», ka «[õnnelikuks] kiitma», «ülistama».

Tagakiusajaid – τοὺς διώκοντας – sõna διώκω tähendab siin «taga ajama», «jälitama», «ahistama», «taga kiusama».

Ärge needke – μὴ καταρᾶσθε – sõna καταράομαι ei väljenda mitte niivõrd kirumist või hukkamõistu, nagu eestikeelne «needma» tavakõnepruugis, vaid on pigem kurja kutsumine (loitsimine, sajatamine) neetava peale.

Ärge mõtelge kõrgilt – μὴ τὰ ὑψηλὰ φρονοῦντες – «mitte kõrgete asjade peale mõteldes».²¹

Laske end tõmmata madalate hulka – τοῖς ταπεινοῖς συναπαγόμενοι – õigem oleks tõlkida: «alanduge madalate sekka».²²

Sisuline analüüs

Kaheteistkümnnes peatükk juhatab sisse Rooma kirja lõpuosa, mis kõneleb lunastatute uuest elust Kristuses. Iseäranis selles ja järgnevas peatükis pöörab apostel rohkesti tähelepanu kristlaste solidaarsusele ühe ihu liikmetena ning siirale, teenivale, omakasupüüdmatule ja alandlikule teenimisele, milleks Jumal neid oma armu ja halastuse läbi kutsub ja valmistab.

Esimese asjana ongi oluline meeles pidada, et nii õigeksmõistmine kui uus elu tulevad Jumala käest, Tema armu ja halastuse läbi – püha ja Jumalale meelepärane elu, milleks Paulus järgnevalt üles kutsub, ei ole mitte Jumalalt armu saamise ega õigeksmõistmise eelduseks, vaid tulemuseks ja loogiliseks järeltuleks.

Apostel alustab kõnealust osa oma kirjast nõnda: «Nüüd, vennad, kutsun ma teid üles Jumala suure halastuse pärast tooma oma ihud Jumalale elavaks, pühaks ja meelepäraseks ohvriks; see olgu teie mõistlik jumalateenistus. Ja ärge muganduge praeguse ajaga, vaid muutuge meele uuendamise teel, et te katsuksite läbi, mis on Jumala tahtmine, mis on hea ja meelepärane ja täiuslik.» (Rm 12:1j)

²¹ 1968. aasta piiblitõlkes: «Ärge nõudke kõrgeid asju».

²² 1968. aasta piiblitõlkes: «hoiduge madaluse poole».

Jumala arm ja halastus nõuavad inimese vastust, enda üleandmist Jumalale, Talle elavaks, pühaks ja meelepäraseks ohvriks saamist. Siin tasub tähele panna väljendi «elav ohver» paradoksaalsust: elusolendi ohverdamine tähendab tavaliselt selle surmamist. Kristlased elavad Kristuse ennastandvast ohvrist – Tema on surnud nende eest, kes olid enne usule tulemist ja Temas õigeks saamist jumalakartmatud (Rm 5:6). Selle ühe surma läbi on paljudele «saanud ülirohkeks Jumala arm» (Rm 5:15), nii et ei ole «enam mingit hukkamõistu neile, kes on Kristuses Jeesuses» (Rm 8:1). Nagu surm ei valitse enam Kristuse üle (Rm 6:14), nii ei valitse ta enam ka nende üle, kes on koos Kristusega surnud ja üles äratatud (Rm 6:8) ning «hakkavad valitsema kuningana elus selle ühe – Jeesuse Kristuse – kaudu» (Rm 5:17).

Inimese vastus Jumala armule ja halastusele algab sellest, et ta ei mugandu praeguse ajaga, vaid muutub meele uuendamise teel, katsudes läbi, mis on Jumala tahtmine, hea, meelepärane ja täiuslik (Rm 12:2). Möödapääsmatult oluliseks aspektiks on siin mõistmine, et inimene ei saa olla kristlane ega olla Kristuses üksinda, vaid üksnes ühise, kõigist kristlastest koosneva ihu liikmena: «Sest otsekui meil on ühes ihus palju liikmeid, aga kõigil liikmeil ei ole sama tegevus, nõnda oleme meie paljud üks ihu Kristuses, üksikult aga üksteise liikmed.» (Rm 12:4j) Keegi ei saa olla kristlane lahus Kristusest, ja keegi ei saa olla Kristuses, olemata Tema ihu liige, s.t lahutamatult ühendatud teiste kristlastega.

See puudutab ka Jumala poolt kingitavaid armuande: neid tuleb tarvitada Kristuse ihu heaks, vastavalt sellele, millise anniga teenimiseks Jumal on ühe või teise liikme määranud. Ühelt poolt tähendab see kinnitust, et selles ihus ei ole mitte keegi tähtsusetu ega tühine, teisalt aga nõuab see vastutustundlikkust ja alandlikkust – sarnaselt sellele, mida Paulus kirjutab korintlastele: «Kui jalg ütleks: «Et ma ei ole käsi, siis ma ei kuulu ihusse», kas ta sellepärast ei kuulu ihusse? Ja kui kõrv ütleks: «Et ma ei ole silm, siis ma ei kuulu ihusse», kas ta sellepärast ei kuulu ihusse? Kui kogu ihu oleks silm, kuhu jääks siis kuulmine? Kui kogu ihu oleks kuulmine, kuhu jääks siis haistmine? Aga nüüd on Jumal seadnud iga üksiku liikme ihu külge, nõnda nagu Tema tahtis. Kui aga need kõik oleksid üks liige, kuhu jääks siis ihu? Nüüd on aga küll palju liikmeid, kuid üks ihu. Ent silm ei või öelda käele: «Mul ei ole sind tarvis!» või jälle pea jalgadele: «Mul ei ole teid tarvis!»» (1Kr 12:15–21)

Apostel nimetab seitset armuandi (karismat), millest mitmed üksteisega teataval määral kattuvad. Nii on üsna sarnased prohvetlik kuulutamine, õpetamine ja manitsemine (mis on viimases eestikeelses redaktsioonis küll tõlgitud hingehoiuks), ehk ka juhatamine (pidades silmas koguduse eestseisja ametit, mida apostel siin võib-olla silmas peab – vt vastavat keelelist märkust). Samuti kuuluvad kokku teenimine (διακονία) ning erinevate andide jagamine ja halastustöö.

Iga kristlane peab tundma ära oma kutsumuse, oma armuanni, ning seda tõsiselt võttes

ja sellega rahul olles oma ligimesi, eeskätt kaaskristlasi, teenima.

Prohvetlikust kuulutamisest kõneldes märgib apostel, et see toimugu vastavalt usule (või «analoogiliselt usuga» – vt vastavat keelelist märkust). Ei Vanas ega Uues Testamendis tähenda prohvetiks olemine mitte ainult annet tulevikku ette kuulutada, nagu seda ehk tavaarusaama kohaselt mõistetakse, vaid ka (või lausa eeskätt) oleviku- (ja isegi mineviku-) sündmuste avalikkuse ette toomist ning Jumala sõna ja õige usu valguses selgitamist ja tõlgendamist.

Paulus seab siin prohvetlusele väga ranged piirid, sarnaselt sellele, kuidas kirik on traditsiooniliselt eristanud üleüldiseks tarvitamiseks mõeldud ilmutust, milleks on eeskätt Pühakiri, ja nn privaatilmutusi, mille ehtsus on kindel ainult juhul, kui need on vaieldamatus kooskõlas Pühakirjaga ja kiriku õpetusega. Ainult sellisel juhul saab prohvetlik kuulutamine olla tõeline Kristuse ihu teenistuses seisev jumalik armuand. Küllap sama kehtib ka õpetamise, juhutamise ja manitsemise (nagu ka trööstimise ja julgustamise) puhul: tegemist ei ole mitte ainult kogudusetöö valdkondade ega ametifunktsioonidega, vaid Jumala armu ja halastuse andidega, mis on mõeldud selleks, et kristlaste ühist ihu teenida ja kogudust üles ehitada (Rm 14:19; 1Kr 14:26).

Teenimise, andide jagamise, üldmõistena halastustöö puhul (vt keelelist märkust sõna «hoolekandja» kohta) rõhutab apostel eriliselt siirust (või lihtsust) ja rõõmsameelsust, mis ilmselt erineb mõnevõrra viimases eestikeelses redaktsioonis kasutatud «sõbralikkusest» (vt vastavat keelelist märkust). Võimalus oma ligimest, iseäranis oma usukaaslast, teenida, nendega kõike jagada, neil samamoodi halastust kogeda lasta, nagu ise Jumala halastusest elatakse, peaks täitma iga kristlase siira, lausa lapseliku rõõmuga, ning lähtuma samasugusest siirast, lapselikust ja ilma ühegi tagamõtteta omakasupüüdmatust südamest.

«Armastus olgu siiras,» manitseb apostel (Rm 12:9). Õigupoolest ei saa tõeline, ennastandev armastus (ἀγάπη) ollagi midagi muud kui siiras – või sõnasõnalt tõlkides silmakirjatsematu.²³ Tõeline, siiras ja silmakirjatsematu armastus algab otsustavast lahtiütlemisest kurjast, sellest lausa jälestusega tagasi kohkumisest (vt vastavat keelelist märkust), ning kiindumisest heasse – või õigemini: heaga justkui kokkuliimituna üheks saamist (vt vastavat keelelist märkust). See on armastus, mis suhtub vendadesse samasuguse helluse ja südamlikkusega, nagu armastav isa ja ema vaatavad oma laste peale; see on armastus, millest võrsuv vastastikune austus kujuneb lausa võistluseks selle nimel, kes on valmis teisele suuremat aupaklikkust osutama (siin on kahtlemata vägagi omal kohal silmakirjatsematuse nõue).

²³ Muide, Rm 12:9 algusosa ἡ ἀγάπη ἀνυπόκριτος võikski tõlkida lihtsalt «Silmakirjatsematu armastus», ja sellisena oleks see justkui järgneva lõigu alapealkiri. Siinkohal tasub märkida, et eelnevalt on Paulus Rooma kirjas kasutanud sõna ἀγάπη üksnes Jumala armastust silmas pidades (Rm 5:5.8; 8:35.39), ning see on tõeline armastus, mis annab kõik ja millest ei saa neid, keda armastatakse, mitte miski lahutada.

Tõeliselt siiras ja silmakirjatsematu armastus tähendab kõige jagamist oma vendadega – kui vaja, siis ka puuduse jagamist; rõõmustamist rõõmsatega ja nutmist nutjatega. Aga mitte ainult oma vendadega – siin astub apostel suure sammu kaugemale –, vaid ka võõrastega. Külalislahkus, mille poole püüdlema Paulus kutsub, on sõnasõnalt «võõraarmastus», ning nagu me järgnevalt näeme, ei pea ka õnnistama mitte ainult neid, kes meid õnnistavad – see ei vääri isegi mainimist –, vaid oma tagakiusajaidki.

Paulus manitseb Rooma kristlasi üksmeelele. Nagu sissejuhatuses märgitud, võis Roomas olla sellega probleeme, eeskätt juutidest ja endistest paganatest koguduseliikmete vahel. Üksmeele eelduseks on loobumine püüdlemisest «kõrgete asjade» poole ja enda alandamine madalate hulka. Teatud mõttes võiks ehk isegi ütelda, et see tähendab n-ö vähima ühisnimetaja leidmist – nagu näiteks järgnevalt (Rm 14) käsitletud nõdrausuliste kohtlemise puhul, mille kokkuvõtteks apostel ütleb: «Aga meie, kes oleme tugevad, peame kandma jõuetute nõrkusi ega tohi elada enese meeleheaks. Igaüks meist olgu meelepärane ligimese heaks tema ülesehitamiseks.» (Rm 15:1j) See nõuab teinekord üsnagi vaevanõudvat enesealandamist, iseäranis siis, kui tahame, et see oleks tõepoolest siiras, heatahtlik ja rõõmsameelne.

Oma ligimese innuka, siira, püsiva ja alandliku teenimise eelduseks on Jumala tühimatu ja innukas, vaimus tuline teenimine. Originaalis kasutatud sõna δουλεύω tähendab õigupoolest «orjama», tuletades meelde, et me ei ole mitte lihtsalt Jumala teenistusse võetud või kutsutud, vaid me oleme Tema omad. Me kuulume Talle – kõik, mis me oleme ja mis meil on. Nii on viimselt ka ligimese teenimine Jumala teenimine, ning ükskõik millisest Jumala tahtele vastavast teenimisülesandest kõrvale hoidmine tähendab ühtlasi vastuhakku Jumalale endale ja pretensioon kasutada mõnd jumalikku armuandi omaenda huvides tähendab juba ette nurjumisele määratud katset Jumala armu usurpeerida.

Et kõigest sellest ei saaks ebameeldivat kohustust ega rõhuvat koormat, selleks on vaja olla «rõõmsad lootuses, vastupidavad viletsuses, püsivad palves» (Rm 12:12). Need sõnad tuletavad meelde põhilist: meie uus elu ei rajane mitte meie püüdlustel ega eneseületamisel, vaid see on Jumala armu ja halastuse kingitus. Me oleme kutsutud halastuseks, aga selle aluseks on Jumala halastus: «Nõnda siis ei sõltu see inimese tahtest ega pingutusest, vaid Jumalast, kes halastab.» (Rm 9:16) Me oleme kutsutud armastuseks, aga see pole mitte meie, vaid Jumala armastus, mis on «välja valatud meie südamesse Püha Vaimu läbi, kes meile on antud» (Rm 5:5).

Me oleme kutsutud andma «oma ihud Jumalale elavaks, pühaks ja meelepäraseks ohvriks», see on meie «mõistlik jumalateenistus» (Rm 12:1) – aga see elu, mille me Talle nüüd üle anname, ei kuulu enam meile endile, vaid on Tema armuand meile Kristuses Jeesuses, meie Issandas (Rm 6:23).

Jutluseks

Ilmumisaja teise pühapäeva teemaks on EELK Kirikukäsiraamatu järgi «Jeesus ilmutab oma jumalikku väge». Pühapäeva vanakiriklikuks Evangeeliumiks (Jh 2:1–11) on Kaana pulma lugu, mille kohta evangelist Johannes ütleb kommentaariks, et «see tegu Galilea Kaanas oli esimene tunnustäht, millega Jeesus avaldas oma kirkust, nõnda et Ta jüngrid jäid Temasse uskuma». Algselt oli Kaana pulm üks kolmest Ilmumispühal tähistatud sündmusest (hommikumaa tarkade külaskäigu ja Jeesuse ristimise kõrval).

EELK Kirikukäsiraamatu lugemiskava järgi loetakse vanakiriklikku Evangeeliumi esimesel lugemisaastal, mille Vana Testamendi lugemiseks on kas prohvet Eliisa läbi sündinud õlirohendamise imetegu (2Kn 4:1–7), mille tulemusena vaene lesknaine sai ära maksta oma võla, või prohvet Jesaja raamatus (Js 12:1–6) seisev päästetute tänulaul, mille keskseks sõnumiks on rõõmus veendumus, et oma rahva peale vihastanud Jumala viha pöördub ning Ta teeb kogu maailmas teatavaks oma suuruse, väe ja pääste.

Kirikukäsiraamatu lugemiskava järgi loetakse esimesel lugemisaastal ka Ilmumisaja teise pühapäeva vanakiriklikku Epistlit (Rm 12:6–16), erinevuseks vanakirikliku lektionaariga on aga see, et viimase järgi loetakse Ilmumisaja esimesel pühapäeval (mis EELK Kirikukäsiraamatu järgi on Kristuse ristimise püha) sama epistlipeatüki algusosa, s.t Rm 12:1–5, mis loob järgneva mõistmiseks vajaliku konteksti. Seepärast võiks kaaluda Ilmumisaja teise pühapäeva Epistli pikendamist peatüki algussalmide (ja võib-olla ka lõpusalmide, s.t Rm 12:17–21) võrra. See teeks lugemise küll veidi tavapäratult pikaks, ent ilmselgelt aitaks teksti paremini mõista.

Pühapäeva teemale mõeldes võiks Evangeeliumis kirjeldatud vee veiniks muutmist kasutada võrdpildina Kristuses teostunud õigeksmõistmise ja inimese uueks tegemise kohta ning käsitleda Jeesuse jumaliku väe ilmutamisena kristlastes võrsuvat uut elu, mida apostel Paulus Epistlis väga sisukalt käsitleb. Nii võib jutluse ehitada üles näiteks järgmiste punktidenä:

1. Jumal on meid Kristuses uueks teinud. Jõuludega tähistasime Kristuse sündimist, eelmisel pühapäeval Tema ristimist, milles sai avalikuks Kristuse missioon inimkonna Lunastajana ning millest koos patustega osa saades Ta kinnitas oma solidaarsust nendega, kelle patte Ta on tulnud oma verrega maha pesema. Ilmumispüha ja kogu Ilmumisaja sõnumiks on mitte ainult see, et Kristuses on Jumala arm ilmunud kõigile rahvastele kuni ilmamaa äärteni (nagu sellest tunnistavad hommikumaa targad), vaid ka see, et Kristuses saab kõik uueks – veelgi imelisemalt, kui oli vee veiniks muutmine Kaana pulmas.
2. Jumal ilmutab oma väge ja halastust seeläbi, et on meiesuguste patuste ja hukkamõistetud inimeste peale halastanud, meid omaenda Poega loovutades

lunastanud ja endaga lepitanud, meid õigeks teinud ning meile uue ja igavese elu kinkinud. Jumal on meile kinkinud oma armastuse, millest meid ei saa mitte miski lahutada.

3. Uus elu Kristuses tähendab enda täielikku üleandmist Jumalale ning Kristuse ihu liikmetena enda jäagitud panustamist selle ihu ülesehitamiseks Jumala poolt meile kingitud armuandide varal. Apostel Paulus nimetab tänases Epistlis seitset koguduses olulisel kohal olevat armuandi – kindlasti ei ole tegemist ammendava loeteluga. Kõigi armuandide allikaks ja aluseks on Jumala enda arm, halastus ja armastus, millest peab võrsuma silmakirjatsematu ja andunud armastus, millega kristlased eeskätt oma vendi, aga ka võõraid ja isegi oma vaenlasi teenivad ja õnnistavad. Kogu ilmaelu keerukuse ja raskuse keskel – ja selle kiuste – kõlavad tänasest Epistlist lapseliku lihtsusega apostel Pauluse julgustavad sõnad: «Olge rõõmsad lootuses, vastupidavad viletsuses, püsivad palves!» Neid sõnu samasuguse lapseliku lihtsuse ja siirusega järgides võib kristlase muidu pea võimatuna tunduv missioon osutuda ootamatult kergeks.